

Till Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Karlsborg den 10.12.2007

SmåKoms remissvar över Boverkets utredning
Tydligare statligt ansvar i plan- och bygglagen

Kommunernas samlade kunskap får inte underskattas

Det har under 1900-talets andra hälft mer eller mindre ansetts som en självklarhet att staten via departement, statliga verk och andra statliga centrala organ besitter en bättre eller högre och mer samlad allmän kunskap och överblick än de enskilda kommunerna och deras samarbetsorganisationer. Det finns säkert exempel på sådana omständigheter under åtminstone en period efter andra världskriget när kommunerna hade fokus på att bygga betydligt fler lägenheter än tidigare och att skapa en helt ny infrastruktur. Denna utveckling pågick i många stycken ända fram till andra hälften av 1970-talet då den offentliga sektorn efter en flera decennier lång expansion kunde sänka utvecklingstakten.

Under 1980-talet bearbetade kommunerna en omfattande strukturkris – i huvudsak utan statligt metodkunskaps- eller strategistöd – i flera regioner och kommuner landet över. Näringslivets omvandling var kraftig och många kommuner tvingades att koncentrera alla viktiga resurser till att skapa en bas för ett nytt mer småskaligt och brett näringsliv. Den statliga regionala utvecklingspolitiken var inte särskilt sofistikerad och användbar fränsett några undantag i bl.a. Norrbotten och den fysiska planeringen och dess bestämmelser ansågs inte kunna erbjuda några särskilt relevanta instrument för att hantera en strukturomvandling knuten till näringslivet.

Under 1990-talets fortsatta omvandling av näringslivet, där finanskrisen var en drivande omvandlingskraft med stora effekter för främst landsbygdens kommuner, var inte heller de statliga instrumenten eller de statliga organens kunskaps- och metodstöd särskilt aktivt eller användbart. De resursmässigt pressade och befolkningsmässigt små kommunerna fick i stort sett själva skapa de kunskaps- och erfarenhetsplattformar som den tidens problem och behov krävde. Under akuta kriser fick visserligen i huvudsak de större kommunerna viss statlig finansiell hjälp för att komma tillbaka efter en akut kris inom det lokala näringslivet men mindre kommuner som exempelvis Ovanåker, Malung och Åtvidabergs kommuner tvingades med stora ansträngningar och egna resurser försöka komma tillbaka. Det statliga stödet var försumbart vid dessa händelser.

Under de senaste tio åren har kommunerna överlag via främst samverkan med grannkommuner i större eller mindre skala utvecklat flera av sina planeringsinstrument av i första hand översiktlig karaktär i syfte att förebygga kriser och mer effektivt använda de samlade lokala resurserna. Andra planinstrument har brukats mindre intensivt tack vare ett under långa perioder lågt bostadsbyggande, vilket samtidigt medverkat till att kommunerna något rustat ned sina samhällsbyggnadskontor och gjort sig mer beroende av sakkunskap från den externa offentliga och privata marknaden.

Under 2000-talet har efterfrågan på nya bostäder av olika slag ökat mycket kraftigt i bl.a. landsbygdens små kommuner, vilket dokumenterats av inte minst Sveriges Kommuner och Landsting, Riksdagens bostadsutskott samt Bostadskreditnämnden. Kommunerna har under denna aktuella period ställts inför hela nya utmaningar men inte heller nu har det statliga kunskaps- och metodutvecklingsunderlaget varit särskilt påträngande eller i den mån det funnits särskilt användbart. Detta konstaterande avser bl.a. bostadsefterfrågans ökningstakt, storlek och lokalisering, tillgången till lånekapital för hushållen, infrastrukturens kvalitet och förändringstakt, den statliga servicens starka krympning och en del andra i stor utsträckning statliga åtaganden och resurser som försvårat kommunernas planering och framtids-investeringar.

Slutsatser av statens agerande inom planeringssektorn

De förslag som Boverket föreslår i sin promemoria betitlad *Tydligare statligt ansvar i plan- och bygglagen* (från juni 2007) gäller i huvudsak förändringar på ett mikroplan i relation till vad vi sagt ovan. Det finns en uppenbar risk i det förhållandet att statens övervakning av samt kunskapsförmedling till kommunerna i detta fall rör sig främst på mikro- eller detaljplanenivån inom den fysiska planeringens domäner samtidigt som staten på den ekonomiskt dominerande makronivån praktiserar en helt annan policy. Den senare bidrar delvis eller i vissa fall avsevärt till att försvåra kommunernas arbete med att planera och genomföra en ambitiös fysiskt inriktad byggnads- samt natur- och miljövårdsinriktad planering.

Slutsatserna av denna beskrivning är att staten på ett övergripande plan knappast underlättat utan tvärt om skapat ett flertal avgörande hinder för kommunernas framtidsplanering och långsiktiga investeringar. För de befolkningsmässigt små landsbygds- och bruksorts- kommunerna finns detta i bakgrunden när SmåKom nu i korthet vill kommentera Boverkets förslag om delvis nya och skärpta instrument för att både öka metodutvecklings- och kunskapsunderlaget till kommunernas arbete parallellt med att Boverket och Länsstyrelserna önskar öka sin övervakningsverksamhet.

Boverkets nya förslag

Trots vår kritik ovan motsätter vi oss inte att det sker en del förändringar och förbättringar av den statligt orienterade verksamheten knuten till PBL-lagstiftningen.

1. SmåKom anser det vara en styrka om man kan genomföra Boverkets förslag om att Länsstyrelserna minst en gång varje valperiod åläggs att för kommunerna presentera statens samlade intressen i ett län eller kommun som underlag till kommunernas ständigt pågående översiktsplanearbete
2. SmåKom menar också att Länsstyrelsernas och Boverkets roller när det gäller vissa moment av planprovningen behöver tydliggöras
3. Nätverket SmåKom är något tveksamt till att utveckla de roller som beskrivs under rubrikerna *Uppsyn* och *Tillsyn*. Vi menar att man istället bör bygga ut en kontinuerlig dialog mellan kommunerna, Länsstyrelserna och i vissa övergripande frågor Boverket i syfte att underlätta, förbättra och effektivisera planprocesserna enligt PBL. Idag ser

- vi mest att Länsstyrelserna påtar sig en mycket restriktiv och dömande/kritiserande roll i sena eller mycket sena skeden av olika planprocesser
4. Vi är i konsekvens med bedömningen i punkt 3 ovan också tveksamma till att Boverket och Länsstyrelserna får en starkare kunskapsförmedlings- och metodutvecklingsuppgift visavis kommunerna med hänvisning till vår inledande text i detta remissvar. Vi förordar även här ett trepartssamarbete, där även SKL inbjuds att delta, eftersom det ökar det framtagna kunskapsunderlagets trovärdighet och användbarhet i den praktiska planprocessen och det konkreta byggandet
  5. I övriga detaljfrågor ansluter vi oss till SKL:s yttrande vad gäller lagtextens exakta utformning.

I detta yttrande har hela styrelsen för SmåKom deltagit med Peter Lindroth Karlsborgs kommun som ordf, Kerstin Sjöström Nordmalings kn som v. ordf, Calill Ohlson Askersunds kn, Ewa Engdahl Högsby kn, Christer Aronsson Essunga kn, Mi Bringsaas Krokoms kn, Leif Nilsson Smedjebackens kn som ledamöter samt Ronny Svensson som styr. sekr.

SmåKoms styrelse gm Ronny Svensson sekr i SmåKom